بسم الله الرحمن الرحيم

Coğrafya, Ekonomi ve Enerji Savaş Araçlarına Dönüştüğünde Balta Dağının (Cebelü'l-Fas) Hedef Alınmasından Güç Dengelerinin Yeniden Şekillendirilmesine

ABD-İran çatışması artık yalnızca nükleer program hakkındaki bir çatışma olmadığı gibi uranyum zenginleştirme ya da nükleer teknolojiye sahip olma konusundaki bir anlaşmazlık da değildir. İran'ın Balta Dağı ile bağlantılı gelişmeler, Amerika'nın burayı hedef alma tehditleri ve bunlara eşlik eden kullanılabilecek silahların niteliğine ilişkin tartışmalar, İran'ın gücünün geleceği, stratejik yapısını yeniden inşa etme kapasitesi ve enerji denklemleri ile bölgesel nüfuzdaki konumuyla bağlantılı olan çatışmanın daha derin bir boyutunu ortaya koymaktadır.

Balta Dağı… Nükleer tesisin sınırlarını aşan askerî bir düğümdür

Farsçada “Kuh Kelang Ghazla” adıyla bilinene Balta Dağı, nükleer dosyada İran'ın en tartışmalı bölgelerinden birini oluşturmaktadır. İsfahan eyaletindeki Natanz tesisinin yakınında yer alır ve son derece sert kaya oluşumlarının içine kazılmış derin bir tünel kompleksini barındırmaktadır. Bölgenin önemi, coğrafi ve stratejik doğasında yatmaktadır; zira tahminler, onun bazı bölümlerinin büyük derinliklerde yer aldığına işaret etmektedir; bu da özellikle ABD’nin, yalnızca hava saldırısıyla tesisin içinde bulunanları imha edebileceğine dair herhangi bir güvenceye sahip olmaması, onun geleneksel sığınak delici bombalarla hedef alınmasını karmaşık bir operasyon hâline getirmektedir.

Stratejik ve Uluslararası Araştırmalar Merkezi’nin (CSIS), Eylül 2026 yılında yayımlanan analizleri, yıl boyunca bölgedeki inşaat ve tahkimat çalışmalarının arttığına işaret etmektedir ancak uydu görüntülerinin tesisin içinde faal santrifüj cihazlarının bulunduğunu kesin olarak kanıtlamadığını vurgulamaktadır. Ayrıca Bilim ve Uluslararası Güvenlik Enstitüsü de Ekim 2026'da tünel girişlerinin kapalı tutulmaya ve bunlara erişimin kısıtlanmaya devam ettiğine işaret etmektedir.

Amerika'nın açmazı da işte burada yatmaktadır: Zira içinde ne bulunduğunu tam olarak bilmeden ve saldırının İran'ın nükleer programı yeniden başlatma kapasitesini sona erdireceğine dair güvence olmadan, bir dağın içindeki tahkim edilmiş bir tesis nasıl yok edilebilir ki? İşte bu, Balta Dağı’nı sıradan bir askerî hedeften çok daha fazlası hâline getirmektedir; zira burası, coğrafya, tahkimatlar ve teknoloji karşısında Amerika'nın askerî üstünlüğünün sınırlarını ortaya koyan bir sınavı niteliğindedir.

Kirli Bomba… Bunun hakikati nedir ve neyi gerçekleştirebilir?

Balta Dağı’na karşı radyoaktif bir silah kullanılması ihtimaline ilişkin konuşmalar, bu silahın niteliği ve hedefleri hakkında geniş çaplı soruları gündeme getirmiştir. Burada üç silah türü arasında bir ayrım yapmak gerekmektedir:

- Kirli bomba: Geleneksel patlayıcılar kullanarak radyoaktif maddeleri yaymak ve belirli bir bölgeyi kirletmek için kullanılan bir cihazdır.
- Nükleer silah: Muazzam enerji açığa çıkaran ve geniş çaplı yıkıma ve radyoaktif etkilere neden olan nükleer tepkimelere dayanmaktadır.
- Konvansiyonel sığınak delici mühimmat: Nükleer bir patlama olmadan derin tesisleri ve tünelleri imha etmeyi hedeflemektedir.

Kirli bomba, nükleer bir bomba değildir ve bildiğimiz devasa nükleer patlamayı da meydana getirmez; ancak onun tehlikesi, radyoaktif maddeleri yaymasında, maliyetli izolasyon ve temizlik önlemlerini gerektirebilecek bir kirliliğe yol açmasında, paniğe neden olmasında ve yaşamı ve ekonomik faaliyetleri aksatmasında yatmaktadır. ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri; kirli bombanın temel tehlikesinin patlamanın kendisinden, radyoaktif maddelere maruz kalmaktan veya bunları solumaktan kaynaklandığını, etkinin boyutunun ve süresinin ise maddelerin hem niteliğine hem miktarına hem de yayılımına bağlı olduğunu açıklamıştır.

Ancak bu, onu kullanmanın Balta Dağı'nı yıllarca yasaklı bir bölge hâline getireceği anlamına mı gelmektedir? Zorunlu değildir; zira kirliliğin süresi, silahın kirli bomba olarak tanımlanmasıyla belirlenmez; aksine radyoaktif maddenin türüne, özelliklerine, yayılma miktarına, çevresel koşullara ve kirliliği yok etme imkânlarına bağlıdır. Dolayısıyla bunların kullanılmasının bölgeyi uzun yıllar boyunca kapalı hâle getireceğini kesin olarak söylemek için bilimsel bir dayanak bulunmamaktadır. Daha da önemlisi bunların Balta Dağı'na karşı kullanılacağına ilişkin söylemler, şu ana kadar Washington'ın bunları kullanmaya karar verdiğini veya bunun için fiilî bir plan hazırladığını kanıtlayan güvenilir bir delile dayanmamaktadır.

2026 Kasım ayının başında nükleer silah kullanılması ihtimali hakkında yayılan konuşmayı ise açıklamalar ve medyadaki spekülasyonlar tetiklemiş olup bu ise Amerikan kararının bir ilanı değildir. Nitekim Trump 2026 yılının Ekim ayında, dağın hedef alınmasının gerekli olabileceğini söylemişti ancak nükleer silah kullanılmasını dışlamış ve konvansiyonel silahların kullanılma olasılığından söz etmişti.

Amaç dağı mı kapatmak yoksa İran'ın nükleer geleceğini mi kapatmak mıdır?

Washington'ın Balta Dağı'nı hedef almaya karar verdiğini varsayarsak, tünelleri ve tesisleri imha etmenin ötesine geçen olası stratejik hedefler bulunmaktadır:

Birincisi: İran'ın bu tesisi, uluslararası denetimden ve askeri saldırılardan uzak bir şekilde nükleer kapasitesini geliştirmek için kullanmasını engellemek.

İkincisi: İster tesisleri yok etmek, ister girişleri, hizmetleri ve çevresindeki altyapıyı devre dışı bırakmak yoluyla olsun nükleer altyapının yeniden inşasını daha zor ve maliyetli bir hâle getirmek.

Üçüncüsü: İran'ın, her askerî çatışma turunun ardından nükleer kapasitesini yeniden üretmek için gelecekte kullanabileceği tahkim edilmiş bir tesise sahip olmasını engellemek.

Ancak bu stratejide bir sorun vardır; zira bir tesisi yok etmek, bilimsel bilginin, siyasi iradenin veya alternatif tesisler inşa etme kapasitesinin de yok edilmesi anlamına gelmemektedir. Nitekim CSIS analizi, İran'ın başka tesislere ve tünellere sahip olduğuna ve askeri saldırıların tekrarlanmasının nükleer meseleye kalıcı bir çözüm sunmadığına işaret etmiştir.

Buradan hareketle Amerika'nın olası amacı, sadece Balta Dağı'nı kapatmak değil, aksine İran'ın nükleer gücünü yeniden inşa etmesini son derece zorlaştıracak bir denklem dayatmaya çalışmak olduğu şeklinde anlaşılabilir.

Çatışmanın etkileri İran içinde mi kalacak?

İran'a karşı radyoaktif bir silahın kullanılması ya da hatta konvansiyonel bir askerî tırmanışın, ülke sınırları içinde kalacağına inanmak hatadır; zira bunun üç düzeyde yansımaları olacaktır:

Birincisi: Çevresel ve radyolojik düzey

Radyoaktif bir kirlenme meydana gelirse, onun etkilerinin yayılımı radyoaktif maddenin türüne, hava koşullarına ve bölgenin doğasına bağlıdır. Olayın doğası, rüzgârın yönü ve radyoaktif maddelerin yoğunluğu hakkında bilimsel veriler olmadan, kirliliğin komşu ülkelere veya Körfez bölgesine ulaşacağını kesin olarak söylemek mümkün değildir. Ancak özellikle nükleer tesisler veya radyoaktif maddeler söz konusu olduğunda riskler göz ardı edilemez.

İkincisi: Askerî ve güvenlik düzeyi

İran tesislerinin hedef alınması, sadece Amerikan tesisleriyle sınırlı kalmayıp bölgedeki ülkelerde bulunan askeri üsleri, enerji tesislerini ve stratejik altyapıları da kapsayabilecek askeri misillemelere yol açabilir. Bu da Körfez ülkelerini zor bir denklemle karşı karşıya bırakmaktadır: Zira onlar, Amerikan üslerine ve çıkarlarına ev sahipliği yapmaktadırlar; ancak aynı zamanda patlak vermesi kararını kontrol etmedikleri herhangi bir çatışmanın maliyetinin bir kısmını üstlenmek zorunda kalma riskiyle karşı karşıyadırlar. Nitekim Reuters haber ajansı, 2 Kasım 2026 tarihinde yayımlanan raporunda, enerji altyapısının ve sivil tesislerin hedef alınma olasılığının artmasıyla birlikte Körfez ülkelerinin ABD üslerinin ve hayati tesislerin İran'ın misilleme hedeflerine dönüşebileceğine ilişkin endişelerini ele almıştır.

Üçüncüsü: Küresel ekonomik düzey

En tehlikeli sonuçlardan biri de işte burada yatmaktadır; zira İran sadece petrol üreten bir ülke değildir; aynı zamanda küresel enerji ticaretinin en önemli damarlarından biri olan Hürmüz Boğazı'nın hemen yanında yer almaktadır. Buradaki seyrüsefer özgürlüğünü tehdit eden herhangi bir tırmanış, petrol, nakliye ve sigorta fiyatlarını artırabilir ve tedarik zincirlerinde aksamalara yol açabilir. Dolayısıyla çatışmanın maliyetini yalnızca İran üstlenmez; aksine bu maliyet, Asya ve Avrupa ekonomilerine ve enerji ve temel malları ithal eden ülkelere de yayılabilir.

Çin ve Rusya… Yüzleşme, uluslararası sistem üzerinde bir çatışmaya dönüşür mü?

Amerika'nın İran'ı kuşatmasını, Çin ve Rusya ile arasındaki uluslararası rekabetten bağımsız olarak okumak mümkün değildir. Çin, Orta Doğu ile büyük stratejik ve ekonomik çıkarlarla bağlantılıdır ve önemli bir enerji kaynağı olarak bölgeye bağımlıdır. Ayrıca ticaret yollarının ve deniz geçiş güzergâhlarının istikrarını ekonomik güvenliğinin bir parçası olarak görmektedir. Rusya ise bölgedeki gelişmelere, uluslararası güç dengeleri, Amerika'nın nüfuzu karşısındaki konumu ve enerji piyasaları ile bölgesel güvenlik alanlarındaki çıkarları açısından bakmaktadır.

Ancak Pekin veya Moskova'nın İran'ı savunmak için doğrudan askerî bir çatışmaya gireceği varsayılmaması gerekir; zira onlardan her birinin kendi hesapları, çıkarları ve kabul edebileceği risklerin sınırları vardır. Bununla birlikte İran'ın ekonomik ve askeri açıdan boyunduruk altına alınması, Amerika'nın nüfuz alanının dışında ekonomik ve stratejik ilişkiler kurmaya çalışan ülkelere daha geniş kapsamlı bir mesaj verebilir. Burada İran dosyası, enerji kaynakları, ticaret yolları, finans ağları ve teknoloji üzerinde kontrol sahibi olma gücünün kime ait olduğu konusundaki daha büyük bir çatışmanın parçasına dönüşmüştür.

Deniz koridorları… Aşılması imkânsız olan coğrafya

Deniz koridorları, bu çatışmada en önemli güç kozlarından biri olmaya devam etmektedir; zira Hürmüz Boğazı sadece coğrafi bir koridor değil, aynı zamanda dünya pazarlarına yönelen büyük miktarda petrol ve doğal gazın geçtiği stratejik bir darboğazdır. Buradaki deniz taşımacılığına yönelik herhangi bir tehdit, özellikle sanayi ekonomileri enerji akışının kesintisiz sürmesine bağlı olan Asya'da olmak üzere çatışmanın taraflarını aşan bir krize yol açabilir. Buradan hareketle İran'a yönelik savaş genişlerse, sadece nükleer programla ilgili değil, küresel enerji güvenliğine yönelik bir çatışmaya dönüşebilir.

Petrol ve gazın önde gelen üreticilerinden biri olmasına rağmen ABD, enerji güvenliğine sadece Körfez petrolüne yönelik doğrudan ihtiyacıyla ilgili bir mesele olarak değil, küresel piyasaların istikrarı, ticaret yollarının korunması ve rakip güçlerin uluslararası ekonominin can damarları üzerinde aşırı nüfuz sahibi olmasının önlenmesiyle bağlantılı bir mesele olarak bakmaktadır.

Koridorlar üzerindeki kontrol, mutlaka petrole sahip olmak anlamına gelmez; aksine petrolün piyasalara ulaşmasını, maliyetini ve akış zamanlamasını etkileme gücüne sahip olmak anlamına da gelmektedir. Mevcut çatışmanın en tehlikeli yanı, sadece Balta Dağı'nın yok edilmesi ihtimalini değil, aynı zamanda askerî gücün ve ekonomik kuşatmanın, yeni bir stratejik gerçekliği dayatmak için birbirini tamamlayan iki araca dönüşme ihtimalini de barındırmasıdır.

Askerî saldırı bir tesisi devre dışı bırakabilir, kuşatma onun yeniden inşa edilmesini engelleyebilir ve siyasi baskı ise hedef alınan devleti savaşın başlamasına neden olan meselenin ötesine geçen tavizler vermeye itebilir. Ancak bu strateji, kendi içinde büyük riskler barındırmaktadır. Aşırı güç kullanımı İran'ı daha da sertleşmeye itebilir, çatışmanın genişlemesine ve enerji güvenliği ile deniz koridorlarının tehdit altına girmesine yol açabilir; ayrıca bölge ülkelerinin Amerikan güvenlik garantilerine duyduğu güveni de zayıflatabilir.

Gerçekleşmesi hâlinde nükleer silah kullanımı ise, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden bu yana uluslararası sistemi şekillendiren çizgilerin son derece tehlikeli biçimde aşılması anlamına gelecek ve nükleer tabuların aşınmasına ve dünya ülkelerinin güvenlik hesaplarının değişmesine kapı aralayacaktır.

Washington bir tesisi yok edebilir ve kuşatma uygulayabilir; ancak bunun kalıcı bir istikrara veya dayatmaya çalıştığı gerçekliğin siyasi olarak kabul edilmesine yol açacağını garanti edemez. Zira savaşlar gücün altyapısını yok edebilir; ancak onun geleceğini güvence altına almayı garanti edemez. Kuşatma ekonomiyi boğabilir; ancak mutlaka siyasi itaati sağlamaz. Ancak silahlar, kaynaklar ve koridorlar devletlerin iradesini yeniden şekillendirme araçlarına dönüştüğünde, çatışma, İran sınırlarını aşarak bölgenin ve tüm uluslararası sistemin geleceği üzerine bir çatışmaya dönüşür.

Biz Orta Doğu bölgesinde bu çatışmayla en çok ilgili olan ülkeleriz; eğer yanan ülkeler, akan kanlar, yağmalanan topraklar olmak ve ülkelerimizin de bizim için hiçbir faydası olmayan çatışmalara sahne olmasını istemiyorsak, o zaman bu ümmetin evlatlarının şunun bilincinde olmaları gerekir; dinlerine yardım etmek, ajan yöneticilerden kurtulmak, ajan ve bağımlılık potasından özgürleşme, kurtuluş ve Allah'ın hükümlerine bağlılık alanına çıkmak ve İslami hayatı yeniden başlatmak için harekete geçmedikleri takdirde, Batı'nın politikalarını uygulamak için kaybedecekleri şeyler; kendi topraklarında iktidarlarını ve karar alma yetkilerini yeniden kazanmak ve Rablerinin şeriatını uygulamaya bağlı kalmak için harekete geçmeleri hâlinde kaybedeceklerinden çok daha fazla olacaktır; çünkü bu daha az maliyetlidir ve bunda Müslümanlar için izzet ve dünya için ise kurtuluş vardır.

Hizb-ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi İçin Yazan

Nebil Abdulkerim